

INSTITUTI I KURRIKULAVE DHE STANDARDEVE

PROGRAM MËSIMOR PËR ARSIMIN FILLOR

LËNDA: EDUKATË SHOQËRORE

(klasa e katërt)

VITI SHKOLLOR 2007--2008

Tiranë

1. TË PËRGJITHSHME

Lënda Edukatë shoqërore klasa IV është pjesë zyrtare e kurrikulës së arsimit fillor, e cila është e ndërtuar mbi parimet e njohura kurrikulare të tilla si: vazhdimësia, integrimi dhe vargëzimi, i cili nënkupton rimarrjen e herëpashershme të njohurive të trajtuara më parë.

Kjo lëndë në këtë klasë do të jetë në 35 javë mësimore me nga një orë në javë.

Gjithsej: 35 javë x 1 orë/javë= 35 orë.

Nga kjo sasi orësh, 30 prej tyre do të jenë të lidhura drejtpërdrejt me njohuritë e reja që kjo lëndë sjell për këtë nivel shkollimi dhe moshe, ndërsa 5 orë ose ndryshe 15 % e orëve mësimore në këtë kurrikul i lihen në dispozicion mësuesit për të zhvilluar i lirë dhe i pavarur veprimtari të ndryshme, të cilat natyrisht do të jenë të funksion të përmbushjes së synimeve që kjo lëndë ka, si dhe në përputhje me kërkesat e zyrtarizuara të standardeve të përmbajtjes dhe të arritjes.

Nga ana tjetër këto orë mund të shërbejnë dhe për të zhvilluar orë përmbledhëse për vlerësimin e shprehive, aftësive dhe qëndrimeve që fëmijët kanë arritur në drejtime të ndryshme të kërkesave të kësaj lënde.

2. SYNIMI I LËNDËS

Përmbajtja e programit të klasës së katërt vazhdon të thellojë dhe të plotësojë në rrjedhën e saj synimet e parashtruara që në fillimet e kësaj lënde, që në klasën e parë të këtij cikli shkollimi, duke mundësuar tek ata një formim qytetar, të shprehur përmes synimeve të përgjithshme të kësaj lënde si:

- *Të mundësojë tek fëmijët të mësuarit e njohurive të shoqërizimit dhe të qytetarisë, duke zhvilluar aftësi intelektuale, të domosdoshme për të kuptuar, për të analizuar dhe për të zbatuar në praktikë idetë e tij, detyrat dhe përgjegjësitë që i takojnë, si dhe të japë, sipas mundësive, ndihmesën e tij në mjedisin e tij shoqëror.*
- *Të zhvillojë tek kjo moshë aftësitë e pjesëmarrjes qytetare dhe përfshirjen e tyre të vetëdijshme në zgjidhjen e problemeve të komunitetit ku bën pjesë.*
- *Të zhvillojë tek ata përkushtimin qytetar në respektimin e vlerave dhe të parimeve demokratike të domosdoshme për bashkëjetesë në një shoqëri demokratike.*

3-LINJAT DHE NËNLINJAT E PËRMBAJTJES

Programi i klasës së katërt të arsimit fillor prek të gjitha linjat e standardeve të përmbajtjes, të tilla si:

1. Kultura
2. Koha, vazhdimësia, ndryshimi
3. Njerëz, vende, mjedise
4. Zhvillimi individual dhe identiteti
5. Individët, grupet dhe institucionet
6. Pushteti, autoriteti, qeverisja
7. Prodhimi, shpërndarja, konsumi
8. Shkenca teknologjia, shoqëria
9. Lidhjet globale
10. Ideat dhe praktikat e shoqërisë

Të gjitha këto linja të përmbajtjes janë marrë dhe rimarrë më parë në klasat I-III, diku më shumë ose më pak, por në klasën e katërt, në mënyrë të posaçme, është menduar prekja e tërë përmbajtjes që ofrojnë këto linja, në mënyrë që fëmijët e këtij niveli të arrijnë të marrin njohuritë më të domosdoshme të kësaj lënde. Kjo është një lehtësi dhe për këtë grupmoshë për të përballuar më vonë dhe ngarkesën dhe aftësitë dhe qëndrimet që do të synojë kjo lëndë të formojë për këtë grupmoshë në klasën e pestë, e cila do të jetë dhe klasa e fundit e këtij cikli shkollimi. Në këtë klasë ndarja e orëve është bërë duke i grupuar linjat e standardeve sipas përafërsisë që ato kanë midis tyre, në mënyrë që të interesuarit si: autorë tekstesh dhe mësues të ndjehen sa më të lirshëm për të hartuar tekste për fëmijët, si dhe për planifikimet lëndore. Kështu nga 10 linja të përgjithshme ky program i ka grupuar në 5 të tilla, të cilat përfaqësojnë përmbajtje e 10 linjave të zyrtarizuara.

4. AFTESITE KRYESORE SIPAS LINJAVE DHE NENLINJAVE TE PERMBAJTJES

Fushat	Objektivat	Konceptet dhe aftësitë kryesore	Numri i orëve sipas linjave
1-Kultura	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Të identifikojë raste dhe çështje që lidhen me këndvështrimet e ▪ ndryshme kulturore brenda grupit shoqëror ku jeton. ▪ Të shprehë mendime pozitive rreth vetes dhe aftësive të tjerëve; ▪ Të lidhet me situatat e jetës së përditshme dhe të shpjegojë në mënyrë të thjeshtë ndryshimet kulturore ndërmjet grupeve të ndryshme. ▪ Të pranojë dhe të vlerësojë që perceptimi i tij për njerëzit dhe ngjarjet që vijnë nga sfonde të ndryshme kulturore ndikon në pasurimin e jetës shpirtërore të tij. 	<ul style="list-style-type: none"> - Respekti ndaj të tjerëve - Pranimi i mendimeve ndryshe - Vlerësimi i shokëve dhe shoqeve -Vendlindja 	4 orë
2. Njerëz, vende dhe mjedise	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Të identifikojë mjetet e komunikacionit, shenjat e trafikut dhe rregullat e qarkullimit rrugor ▪ Të identifikojë llojet e rrugëve dhe veçoritë e tyre. ▪ Të dallojë vednet e siguria për të kaluar rrugën , si dhe të bëjë krahasimin midis tyre. ▪ Të planifikojë vende të siguria për kalimet e përditshme ▪ Të tregojë funksionet e tabelave të ndryshme të qarkullimit rrugor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lagjia dhe komuniteti ku jetojmë ▪ Trafiku dhe rregullat e qarkullimit rrugor ▪ Vendimmarrjet dhe kujdesi për mjedisin atyror 	4 orë
3. Zhvillimi individual dhe identiteti.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Të identifikojë veten si individ unik ▪ Të identifikojë aftësitë dhe shprehinë individuale ▪ Të shpjegojë që ai është vazhdimisht në zhvillim dhe ndryshim ▪ Të shprehë gjendjen dhe ndjenjat e veta ▪ Të demonstrojë aftësi për të bashkëpunuar ▪ Të demonstrojë aftësinë për të përzgjedhur dhe të diskutojë arsyet e zgjedhjes së bërë ▪ Të pranojë nevojën e rregullave në çdo hap që 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aftësitë personale për të kryer punë të ndryshme ▪ Të punuarit, ndryshimet individuale ▪ Ndryshimet individuale dhe në 	6 orë

	<p>hedh.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Të pranojë që nevojat e të tjerëve mund të jenë më urgjente se të tijat ▪ Të marrë përgjegjësi personale për veprimet që ai kryen. Të identifikojë dhe të krahasojë ndryshimet që ka pësuar ai ose njerëzit e tjerë, duke iu referuar kujtimeve, fotove, filmave dhe dokumenteve të tjera ▪ Të shpjegojë sesi ndryshimet ndikojnë në jetën e tij dhe të njerëzve të tjerë të komunitetit 	<p>komunitet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Unë, tjetri, ndryshimi 	
<p>4. Individët, grupet dhe institucionet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Të përshtatet me rolet e ndryshme brenda grupeve; ▪ Të demonstrojë ndërgjegjësim rreth faktorëve specifikë (si barazia gjinore), të cilët ndikojnë në marrëdhëniet ndërpersonale; ▪ Të komunikojë dhe të ndërveprojë me personat e njohur; ▪ Të fillojë të identifikojë vlerat të cilat janë të rëndësishme në shtëpi, shkollë dhe komunitet ▪ Të demonstrojë respekt dhe tolerancë ndaj të tjerëve. ▪ Të identifikojë ndërmjet tyre qeverisjen vendore dhe atë shtetërore ▪ Të thotë emrat e personave përgjegjës: kryetar komune, kryetar bashkie, kryeministër dhe president; ▪ Të dallojë nga uniforma llojet e policisë në komunitetin ku jeton ▪ Të paraqesë të drejtat dhe përgjegjësitë individuale në grupin ku jeton. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne kemi shoqe dhe shokë ▪ Respekti dhe toleranca në marrëdhëniet shoqërore ▪ Qeverisja lokale, (bashkia/ komuna) ▪ Llojet e policisë dhe uniformat e saj 	<p>5 orë</p>
<p>5. Prodhimi shpërndarja konsumi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Të shpjegojnë se si ata dhe të tjerët mund të fitojnë më shumë duke zhvilluar dhe fuqizuar aftësi të veçanta. ▪ Për këtë ata duhet të jenë të aftë: ▪ Të identifikojnë disa të rritur në familje, në shkollë ose na lagje që janë të specializuar për të prodhuar një të mirë (bukëpjekësi, këpucari, mësuesi, polici etj) dhe të dallojnë të mira ose shërbime që këta njerëz i konsumojnë por nuk i prodhojnë vetë . (për shembull, bukëpjekësi përdor këpucë që nuk i ka prodhuar vetë) ▪ Të marrin pjesë në një linjë të simuluar të montimit të të produkti dhe të dallojnë pjesët që montohen dhe detyrat e veçanta që përfshihen në të. (për shembull, një lodër e zbërthyer në pjesë të prodhuara nga detyra të veçanta) ▪ Të punojnë në mënyrë individuale për të prodhuar një produkt të thjeshtë dhe më pas ta bëjnë këtë si anëtarë të një grupi të vogël që prodhon të njëjtin produkt ▪ Të krahasojnë shkallën e specializimit dhe të ndërvarësisë së një njeriu për shembull, që jeton 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aftësi të veçanta ▪ Prodhues ▪ Konsumator ▪ Montim ▪ Linjë montimi ▪ Specializim ▪ Ndërvarësi 	<p>5 orë</p>

	<p>në ishullin e Sazanit me një tjetër që jeton në malet në veri të Shqipërisë.</p> <ul style="list-style-type: none"> Të identifikojë mjete teknike të cilat kanë ndryshuar jetesën e njerëzve dhe të zbulojë kontributet e shumta për prodhimin e tyre 		
5. Idealet dhe praktikat e shoqërisë	<ul style="list-style-type: none"> Të identifikojë elemente të përbashkët ose të ndryshëm, që lidhen me mënyrën e organizimit të jetesës në grup, ndërmjet komunitetit ku bën pjesë dhe të gjithë vendit Të përcaktojë për çdo të drejtë të tij detyrat dhe përgjegjësitë përkatëse; Të dallojë paragjykimet e ndryshme që mund të bëhen shkas për prekjën e racës, seksit, nivelit ekonomik të pjesëtarëve të grupimit ku jeton Të përshkruajë simbolet e atdheut (flamur, himn kombëtar, festa kombëtare, monumente), si dhe ato të komunitetit ku jeton; Të identifikojë dhe zbatojë në praktikë forma të caktuara të diskutimeve dhe pjesëmarrjes publike në përputhje me nevojat e komunitetit që i përket. 	<ul style="list-style-type: none"> Ndryshimet dhe ngjashmëritë brenda komunitetit ku jetoj. Ngjashmëritë midis komuniteteve të ndryshme. Simbolet kombëtare Të drejtat dhe përgjegjësitë Pjesëmarrja dhe shoqatat e fëmijëve. 	6 orë

5. METODOLOGJIA E ZBATIMIT TË PROGRAMIT

Përmbajtja e kësaj lënde ofron mundësi të shumta që mësuesit të zhvillojnë orë mësimore bazuar në :

- ndërveprimin aktiv midis mësuesit dhe fëmijëve,
- shfrytëzimin e përvojave personale të fëmijëve
- pjesëmarrjen efektive të fëmijëve në veprimtaritë mësimore
- pavarësinë e fëmijëve në shprehjen e lirë të ideve dhe opinioneve vetjake
- përdorimin e mjeteve didaktike të domosdoshme për zhvillimin normal të programit.

Ky edukim arrihet nëpërmjet përdorimit të metodave, teknikave dhe strategjive ndërvepruese që krijojnë një bashkëpunim harmonik midis mësimeve dhe të nxënësve, ku ndërthuren lloje të ndryshme të edukimit, të tilla si: edukimi i të drejtave të njeriut, edukimi ndërkulturor, edukimi për paqe, edukimi global, edukimit nëpërmjet medias, edukimi mjedisor, edukimi rrugor, edukimi ekonomik etj.

Programi kësaj lënde është element i një kurrikule të hapur të formimit qytetar dhe si e tillë ajo nuk i pranon lehtë format tradicionale të mësimeve dhe të nxënësve, kur roli i mësuesit është thjesht transmetues i dijeve, kurse fëmija një dëgjues pasiv. Të kundërtën synon ky program. Ai motivon një ndërveprim të efektshëm midis fëmijëve dhe mësuesit, midis punës në grupe të vogla dhe të mëdha, midis punës së pavarur dhe asaj individuale, por përparësi duhet të marrë stimulimi i ideve të ndryshme, të shumta të dalta nga fëmijët, reflektimi kritik i tyre ndaj koncepteve të përmbajtjes lëndore. Një element i një rëndësie të veçantë konsiderohen produktet e veprimtarive që mund të përgatiten nga fëmijët në klasë, si postera, struktura të ndryshme mendore në letra të bardha, gazeta të ndryshme ose reflektime të shkruara

për çështje të ndryshme. Produktiviteti i fëmijëve shihet si një tregues cilësor i zbatimit të këtij programi.

Pretendimet e kësaj lëndë janë të mëdha. Përmbajtja e saj del jashtë kufinjve të orës mësimore, të strukturave tradicionale të shkollës. Ajo thyen “disiplinën” mësimore në klasat tona. Ajo kërkon debat, gjallëri, mbajtje qëndrimesh, opinione të ndryshme, të shumta në pikëvështrime të shumëllojshme nga ana e fëmijëve, gjë që nuk është e lehtë, pasi kjo lidhet me formimin gjuhësor, shkencor dhe aftësitë personale të fëmijëve, të cilën ua mundësojnë edhe lëndë të tjera të kurrikulës së këtij cikli shkollimi. Në këtë kontekst edukata shoqërore ndërthur dhe integron natyrshëm shumë njohuri të fituara në lëndë të tjera.

Një aspekt tjetër i shtjellimit të kësaj lënde është përdorimi i përvojave personale, i ngjarjeve të ndryshme të komunitetit ku ata bëjnë pjesë, si raste studimi për shumë tema mësimore dhe objektiva që synon të pëmbushë kjo lëndë. Në këtë kuptim “rastet e studimit” nga komuniteti shërbejnë si ura lidhëse midis formimit të fëmijëve në shkollë dhe jetën reale që përballojnë, por efektiviteti i kësaj mënyre të vepruarit reflektohet natyrshëm në qëndrimet që fëmija do të mbajë konkretisht brenda grupit shoqëror, të cilit i përket.

Mësuesit përdorin dhe zhvillojnë në mësimdhëniet e tyre modele të ndryshme të saj, por ky program kërkon së pari planifikimin dhe zhvillimin e mësimdhënies ndërvepruese, që ka në themel bashkëveprimin mësues-fëmijë, mjedis fizik, materiale didaktike, personale të mësuesit dhe fëmijës, si dhe produkte të shumta të hartuara dhe përgatitura nga vetë fëmijët, ku puna në grupe është e rëndësishme, por e shoqëruar patjetër me punën e pavarur dhe atë individuale.

Linjat e standardeve të përmbajtjes të përfshira në këtë program, ndonëse paraqesin drejtime të përcaktuara krijojnë mundësi që shtjellimi i këtij programi të ndjekë rrjedhën e marrjes së njohurive dhe të rimarrjes hërë pas here të tyre. P.sh nëse tek linja “Kultura” trajtohen koncepte që lidhen me vendlindjen dhe kulturën që i përket fëmija, kjo është një mundësi e mirë për ta trajtuar këtë formim të fituar tek linja “lidhjet globale”, duke e përdorur si krahasim me kultura të tjera brenda dhe jashtë vendit, sipas objektivave të synuara. Në këtë kuptim mësuesit profesionistë do të mund të gjejnë mjaft pika lidhjeje midis linjave të standardeve të përmbajtjes, të cilat përbëjnë një bazë të mirë formimi të fëmijëve dhe që mund të përballojnë njohuritë që vijnë më pas.

Për një ecuri sa më normale të kësaj lënde mësuesit duhet të kenë parasysh dhe dy elementë të rëndësishëm kurrikularë të tillë si: mjedisi i klasës dhe mjetet didaktike më të domosdoshme për fëmijët.

Mjedisi

Mjedisi nënkupton vendin ku do të zhvillohet edukata shoqërore. Zakonisht si mjedis në të tilla raste rëndom është klasa, por nuk përjashtohen dhe mundësira dhe përvoja, që të tilla veprimtari të zhvillohen dhe në mjedise të posaçme që shkolla i ka modeluar dhe përgatitur enkas për edukimin qytetar të fëmijëve të saj. Gjithsesi mjedisi ka të bëjë me dy drejtime bazë të tij si:

-Mjedisi fizik, që në këtë rast ai duhet të jetë fleksibël, lehtësisht i menaxhueshëm. Ai të krijojë mundësi për të lëvizur lirisht, të ketë mundësi që të gjithë pjesëmarrësit në të, të mund të shikojnë mësuesin. Idetë dhe mendimet që shkruhen në fletët e mëdha të bardha ose të tjera që prezantohen me video, me kompjuter ose në fotoprojektor të jenë të dukshme dhe të qarta për të gjithë. Ky mjedis duhet të krijojë mundësinë që fëmijët të shikojnë lirisht njëri-tjetrin, si dhe të mund të bashkëveprojnë natyrshëm midis tyre. E gjithë hapësira e mureve në të katër anët e klasës, ose vendit

të posaçëm për zhvillimin e veprimtarive mund të shfrytëzohet dhe të jetë e dukshme për të gjithë fëmijët

-Mjedis psikologjik ka të bëjë me sigurinë dhe dëshirën që kanë fëmijët për të marrë pjesë në veprimtari të tilla. Krijimi i një klime psikologjike pozitive është domethënëse në të tilla raste. Kjo vjen nga përdorimi në të tilla veprimtari të lojërave, të ushtrimeve të nxemjes, të situatave dramatizuese, të argëtimit dhe kënaqjes, të cilat janë mjaft të pëlqyeshme për fëmijët dhe i motivojnë ata për të marrë pjesë në të tilla veprimtari edukuese. Filozofia e mjedisit psikologjik është: “Të gjithë kemi se çfarë të themi, të gjithë mund të mësojmë nga njëri-tjetri”. Krijimi i një mjedisi të tilla kërkon një përgatitje serioze nga mësuesit, sidomos për të gjetur forma dhe situata për t’i bërë fëmijët të interesuar për t’u përfshirë në këtë edukim.

Mjete të domosdoshme për fëmijët

Mjetet janë një element i domosdoshëm për zhvillimin e kësaj lënde. Në procesin e zhvillimit të kësaj lënde është mbajtur parasysh kriteri që mjetet të jenë sa më pak të kushtueshme dhe të përshtatshme për natyrën dhe punët që kryejnë fëmijët. Kështu, si mjete më të domosdoshme për këtë lëndë, përveç tekstit të edukatës shoqërore, secili fëmijë duhet të ketë:

1. Lapsa me ngjyra (druri)
2. Gërshërë
3. Stilolaps
4. 1 Fletore shkrimi
5. Ngjitës
6. 1 Fletore me ngjyra
7. 1 Fletore vizatimi

C. Zbatimi i kurrikulës së lirë

Qëllimi i kurrikulës së lirë (15% e orëve totale) është t’i lërë hapësirat e nevojshme iniciativës dhe krijimtarisë së shkollës dhe të mësuesit për të përmbushur sa më mirë nevojat dhe interesat e nxënësve në përputhje me objektivat e programit zyrtar të miratuar nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës dhe të përparësive arsimore që vendos mjedisi i veçantë në të cilin zhvillohet procesi i arsimit

Statusi i tyre është sa i detyrueshëm aq edhe fleksibël. Është i detyrueshëm sepse duhen zhvilluar deri në fund të vitit shkollor. Është fleksibël sepse shpërndarja përgjatë vitit dhe mbushja me material mësimor është kompetencë e mësuesit të lëndës në bashkëpunim me Drejtorinë Arsimore, Drejtorinë e shkollës dhe me mësuesit e tjerë të shkollës.

Materiali mësimor që do të përgatitet dhe do të përzgjidhet nga mësuesi duhet t’i shërbejë realizimit të objektive të programit dhe synimeve të prgjithshme të lëndës së edukimit qytetar e formave të tjera të edukimit që lidhen me të.

Grumbullimi i fakteve, i shifrave dhe i të dhënave të ndryshme historike, gjeografike, demografike, kulturore, industriale, bujqësore, mund të kthehen në një burim të vlefshëm për të organizuar orë mësimore interesante.

Organizimi i ekskursioneve në natyrë, të shoqëruara me veprimtari praktike; organizimi i vizitave në qendra të ndryshme prodhimi, të shoqëruara me vrojtme dhe me detyra në shërbim të realizimit të objektivave të caktuara të programit;

organizimi i konkurseve dhe i lojërave të ndryshme zbavitëse që ndihmojnë në zhvillimin e aftësive intelektuale dhe pjesëmarrëse dhe fuqizojnë të nxënësit dhe zhdërvjelltësojnë procesin e mësimdhënies, sugjerohen për t'u zhvilluar nga mësuesi në kuadrin e orëve që ai ka në dispozicion.

Për rritjen e efektshmërisë së kurrikulës së shkollës mund të bashkëpunohet edhe me mësuesit e lëndëve të tjera, duke programuar dhe zhvilluar veprimtari të përbashkëta që mundësojnë edhe realizimin e lidhjeve ndërlëndore.

Shpërndarja dhe larmia e veprimtarive, duhet të bëhet duke analizuar me kujdes si programin ashtu edhe kërkesat që parashtrojnë veçoritë vendore.

Realizimi i sugjerimeve të mësipërme kërkon nga mësuesi jo vetëm aftësi krijuese, por edhe aftësinë e një hartuesi të vërtetë kurrikule, për rrjedhojë, edhe përgjegjësinë profesionale dhe qytetare që bart në vetvete ky rol.

D. Lidhja ndërlëndore

Edukata shoqërore duhet të zhvillohet në lidhje të ngushtë me lëndët e tjera. Lënda e *Edukatës shoqërore* dhe lëndët e tjera duhet të ndihmojnë në mënyrë të ndërsjellë njëra-tjetrën. Vetëm në këtë mënyrë do të mund të realizohen si duhet edhe objektivat kryesorë të shkollës dhe të shoqërisë në fushën e arsimit.

Çfarë do të thotë kjo?

- Së pari, *Edukata shoqërore* mund të shfrytëzojë informacionin dhe çështjet që trajtohen në lëndët e tjera për të sqaruar, për të konkretizuar dhe për të argumentuar më mirë idetë e veta.
- Së dyti, lëndët e tjera duhet të shfrytëzojnë përmasën dhe këndvështrimin e edukimit qytetar për të aktualizuar dhe për të kuptuar më mirë çështjet e tyre në diskutim, si dhe për të nxitur përgjegjësinë dhe motivimin qytetar të nxënësve në shkollë dhe në bashkësinë ku jetojnë

Shembuj

I. Historia dhe Edukata shoqërore

Lënda e historisë dhe ajo e edukatës shoqërore kanë të përbashkët:

- **Konceptet:** për shembull pushteti, autoriteti, ligji, qeverisja, përfaqësimi, liria, etj.
- **Aftësitë dhe shprehjet:** për shembull përshkrimi, analiza, shpjegimi, diskutimi, kërkimi, interpretimi etj

Edukata shoqërore:

- u jep aktualitet më të madh çështjeve me të cilat merret historia. Në këtë mënyrë, ai i ndihmon nxënësit të kuptojnë rëndësinë e historisë për jetën e tyre të përditshme.

Si mund të realizohet lidhja ndërmjet lëndës së historisë dhe Edukates shoqërore?

1. Së pari kjo lidhje mund të realizohet përmes përfshirjes të çështjeve, të fakteve, të ngjarjeve etj. të trajtuar në lëndën e historisë në kurrikulën e *Edukatës shoqërore* me kusht që përmasa e qytetarisë duhet:

- Të jetë çështja thelbësore e mësimit;
- Të lidhet me kurrikulën e *edukatës shoqërore*;

2. Së dyti, objektivat mësimorë duhet të shprehen qartë dhe të jenë pjesë e kurrikulës kombëtare të *Edukatës shoqërore*. Kështu, lidhja ndërmjet tyre mund të realizohet përmes elementeve të mëposhtëm

- **Konceptet:** Karakteristikat e koncepteve (si drejtësia, barazia, liria etj) duhet të shpjegohen në kohë dhe në hapësirë, pra në kontekste konkrete historike, në të kaluarën dhe në të sotmen.
- **Tema:** Në disa mësimë mund të theksohet përmasa e qytetarisë, si për shembull, në çështjet e të drejtave të njeriut.
- **Fusha kurrikulare:** Rishqyrtimi i vazhdueshëm i çështjeve të tilla si demokracia etj., gjatë gjithë ciklit të shkollimit.
- **Përmasa vendore:** historia duhet të ndihmojë në rritjen e pjesëmarrjes qytetare në jetën e bashkësisë, për shembull, duke ndërmarrë projekte ku mund të përfshihen breza të ndryshëm.

3. Së treti, historia ndihmon në edukimin qytetar kur ajo përdoret në debatet për çështje dhe ngjarje të rëndësishme

II. Gjeografia (Dituria e natyrës) dhe edukata shoqërore

1. *Çfarë kanë të përbashkët Gjeografia (Dituria e natyrës) dhe Edukata shoqërore? Ato kanë të përbashkët:*

- **Konceptet:** të drejtat e njeriut, bashkësia, ndërvarësia etj.,
- **Përmbajtjen:** bota si bashkësi globale, sfidat e ndërvarësisë globale etj,
- **Temat:** strehimi, komunikimi etj,

2. *Si mund të ndihmojë lënda e gjeografisë në trajtimin e çështjeve të lëndës së edukatës shoqërore:*

- Ndhmon nxënësit të kuptojnë më mirë ndikimin e veprimtarisë ekonomike tek njerëzit dhe të bashkësia ku jetojnë;
- Nxjerr në pah marrëdhëniet ndërmjet zhvillimeve vendore, kombëtare dhe globale;
- Nxjerr në pah mundësinë e qytetarëve për të ndikuar në jetën e bashkësisë dhe më gjerë;
- Shqyrton në gjerësi dhe në thellësi çështje të zhvillimit të qendrueshëm;
- Nxit respektin për njerëz dhe kultura të tjera si dhe për mjedisin.

3. *Në ç'mënyrë lënda e edukatës shoqërore ndihmon në zhvillimin e lëndës së gjeografisë? Edukata shoqërore:*

- Zbulon lidhjet e çështjeve me të cilat merret lënda e gjeografisë me jetën e përditshme të nxënësve dhe rrit interesin e tyre për to;
- Ndhmon nxënësit të kuptojnë rëndësinë e lëndës së gjeografisë;

- Nxit të kuptuarit e çështjeve që lidhen me zhvillimin, për shembull, tregtinë e ndershme;
- Nxit nxënësit të marrin pjesë në zhvillimin e projekteve të ndryshme në bashkësinë ku jetojnë, për shembull, për çështje mjedisore.

6. VLERËSIMI

Vlerësimi në lëndën e edukatës shoqërore konsiderohet si një shtysë dhe motivim i pandërprerë i fëmijëve për të përballuar kërkesat e kësaj lënde. Ato nuk duhen parë thjesht në këndvështrimin e arritjeve të fëmijëve, por si një mekanizëm nxitës për pjesëmarrje me dëshirë në formimin qytetar.

Eshtë e natyrshme që vlerësimi semestral ose përfundimtar i fëmijëve të kësaj klase do të bazohet në Dipozitat Normative për Arsimin Parauniversitar me anë të sistemit të notave, por në këtë rast duke pasur parasysh të drejtën e mësuesit për vlerësimin e fëmijëve, si kompetencë e tij, sugjerojmë që vlerësimi në veprimtaritë e edukimit qytetar të jetë një proces i gjatë stimulues, nxitës, dashamirës, të krijojë besim se fëmija është i aftë të ndryshojë dhe të bëjë diçka në këtë rrjedhë.

Si forma nxitëse dhe stimuluese për fëmijët krahas, mund të shërbejnë:

- ☞ *Lavdërimi* i produkteve që përgatisin, që bëjnë fëmijët ose të ngjarjeve që ata tregojnë për përvojat e tyre të jetuarit në shtëpi, shoqëri, klasë, mënyrat se si kryejnë detyrat dhe përgjegjësitë qytetare në mënyrë të vazhdueshme.
- ☞ *Stimulimi* i fëmijëve-pjesëmarrës në punën në grupe, duke përmendur rolet që ata kryejnë.
- ☞ *Krijimi* në klasë i një këndi ekspozues për punët e fëmijëve, i cili të ndryshojë herë pas herë dhe në të t'u jepet mundësi të gjithë fëmijëve që të pasqyrojnë punën e tyre.
- ☞ *Përgatitja e dosjes personale* për secilin fëmijë, në të cilën të ruhen dhe të mbahen punët që ata kryejnë. Të gjitha materialet që do të mbahen u sugjerojmë mësuesve që të mos bëjnë vlerësime ose të shkruajnë mbi to shprehje vlerësuese. Renditja e produkteve që nga fillimi i vitit deri në fund u jep mundësi prindërve, mësuesve, pse jo dhe vetë fëmijës të shohë progresin që ai ka bërë nga fillimi e deri në fund të vitit mësimor.
- ☞ *Vlerësimi* që shkruhet në regjistër, sugjerohet që të jetë maksimal për të gjithë fëmijët. Ai nuk duhet bazuar vetëm në atë se çfarë dinë fëmijët në përputhje me kërkesat e lëndës, pra duke u mbështetur në taksonomitë e njohjes (të njohurit, të kuptuarit, aplikimi), por rekomadojmë që vlerësimi të bazohet dhe në taksonominë afektive, e cila bazohet në drejtimet e mëposhtme si:

Niveli	Sjellja
1. Pranimi	Pranon, demonstroi, dëgjon etj.
2. Përgjigjja	Plotëson, zbaton, nxit, ofron shërbim vullnetar, merr pjesë etj.
3. Vlerësimi	Shpreh një preferencë për..., parapëlqen ..., paraqet një vlerësim për ..., paraqet një lidhje midis... etj.
4. Organizimi	Bashkohet me ..., ndjek, mbron, sintetizon, analizon, drejton etj.
5. Qëndrimi (sjellje e arritur dhe e mbështetur mbi vlerat dhe nga kompleksiteti i vlerave njerëzore)	Demonstroi empathy, shpreh gatishmëri për..., përdor etikë në komunikim, modifikon sjelljet, merr shpejt vendime, zgjidh lehtë situatat e ndryshme, ndan mendime ... etj.